

Stan zdrowia a procesy demograficzne w Europie Środkowej

IV

**STAN ZDROWIA
A PROCESY DEMOGRAFICZNE**

**ZIELONOGÓRSKIE SPOTKANIA
Z DEMOGRAFIĄ**

tom IV

ZIELONA GÓRA 2015

Redakcja: **Dorota Szaban, Hanna Kurowska i Robert Wróbel**

Korekta: Joanna Tarasiewicz

Recenzja: **dr hab. Anna Wachowiak, prof. WSH TWP**

Projekt okładki: **Edyta Leśniarek**

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

ul. Podgórna 7

65-057 Zielona Góra

ISBN 978-83-935258-4-3

Spis treści

Wprowadzenie	5
I. ZDROWIE PUBLICZNE I OPIEKA MEDYCZNA	7
1. Piotr Bromber – Dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej w województwie lubuskim	7
2. Małgorzata Gogół – Polityka zdrowotna w Unii Europejskiej	22
3. Magdalena Balak-Hryńkiewicz – Programowanie strategiczne w polityce zdrowotnej na przykładzie województwa lubuskiego	35
4. Jolanta Skierska – Opieka zdrowotna w Polsce w latach 2004-2014 w opinii społecznej	47
5. Hanna Kurowska – Policja lekarska – początki zdrowia publicznego na ziemiach polskich w XIX wieku	54
II. STARZEJĄCE SIĘ SPOŁECZEŃSTWO – PERSPEKTYWY I WYZWANIA	75
1. Joanna Nawrocka, Elżbieta Nawrocka, Joanna Wołosowicz – Młodszy, starsi, najstarsi – obraz ciała a poczucie zadowolenia i zdrowia	75
2. Danuta Nowak – Profilaktyka gerontologiczna na Zielonogórskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku	90
3. Dorota Szaban, Beata Trzop – Lubuszenie na przedpolu starości – wybrane obszary stylu życia w świetle wyników badań Lubuskiego Sondażu Społecznego	101
4. Joanna Hoffmann-Aulich, Arleta Wojciechowska Łącka, Anna Pławiak-Mowna, Monika Lato-Pawłowska, Grażyna Milewska-Wilk, Jan Krzysztof Łącki – Starzejące się społeczeństwo a demografia	118
III. STAN ZDROWIA LUDNOŚCI W PERSPEKTYWIE HISTORYCZNEJ	133
1. Tomasz Jaworski – Początki świadomości ochrony zdrowia i jej wpływ na powstanie przejścia demograficznego	133
2. Ján Golian – Przyczyny zgonów w parafii Detva w środkowej Słowacji w długim XIX wieku	145
3. Ryszard Wójtowicz – Zgony w parafii św. Maurycego we Wrocławiu w latach 1766-1850	152
4. Arkadiusz Rzepkowski – Niepełnosprawni w województwie łódzkim w świetle powszechnego spisu ludności z 1921 roku. Struktura pod kątem wybranych cech społeczno-demograficznych	165
5. Małgorzata Szymczak – „Mądra matka powinna...” - rola kobiety w życiu zdrowotnym rodziny w PRL w świetle wybranych materiałów prasowych oraz poradników	177
6. Robert Skobelski – Szpital Wojewódzki w Zielonej Górze – lecznica na miarę XXI wieku	187

IV. STYL I JAKOŚĆ ŻYCIA A ZDROWIE	205
1. Izabela Chmiel, Maciej Górkiewicz, Katarzyna Zawada – O potrzebie łącznego stosowania dwóch wskaźników otyłości: wskaźnika masy ciała (BMI) oraz stosunku talia-biodra (WHR) w badaniach nad postrzeganiem własnego wyglądu i zachowaniu zdrowotnym osób o różnym stopniu otyłości	205
2. Arleta Wojciechowska Łącka, Joanna Hoffmann-Aulich, Anna Pławiak-Mowna, Grażyna Milewska-Wilk, Monika Lato-Pawłowska, Jan Krzysztof Łącki – Choroby nowotworowe a zmiany demograficzne	216
3. Dorota Szaban – Jakość życia determinowana stanem zdrowia mieszkańców województwa lubuskiego	224
4. Krystyna Motyl – Zdrowie mieszkańców województwa lubuskiego w świetle wybranych danych statystycznych	233
5. Robert Wróbel – Stan zdrowia ludności Polski na tle państw Unii Europejskiej	245
6. Maria Zielińska – <i>Calos Cagatos</i> – w zdrowym ciele zdrowy duch. Przyczynek do refleksji o kondycji psychofizycznej młodzieży akademickiej	257

Wprowadzenie

Od lat rośnie znaczenie problematyki zdrowia w dyskursie publicznym. Stan zdrowia ludności jest wypadkową wielu czynników mających wpływ na kształtowanie się klasycznych mierników stanu zdrowia. Cechą uwarunkowań zdrowia jest to, że podlegają one ciągłym zmianom i to zarówno w sensie ilościowym jak i jakościowym. Poza zróżnicowaniem geograficznym i kulturowym, mamy do czynienia z ich przemianami na tle zmian społecznych i politycznych. Można zauważyć także wzrost wzajemnych powiązań pomiędzy stanem zdrowia społeczeństw, a zachodzącymi w nich procesami demograficznymi, często o niekorzystnym charakterze. Istotnym elementem podejmowanym w różnego typu analizach jest wskazanie i próby interpretacji owych zmian demograficznych, jak również diagnoza wyzwań, jakie niosą one za sobą. Zmiany przewidziane prognozą demograficzną będą miały znaczący wpływ na sytuację zdrowotną społeczeństw. Dla przykładu można wskazać, że tylko z powodu starzenia się populacji zwiększy się istotnie odsetek osób potrzebujących podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej. Równocześnie prognozuje się wzrost odsetka osób obciążonych chorobami przewlekłymi i niepełnosprawnością, co zwiększy zarówno potrzeby, jak i wydatki na świadczenia medyczne oraz usługi opiekuńcze. Zmiana struktury zdrowotnej społeczeństwa wymusza od lat poszukiwanie skutecznych środków zaradczych zarówno o charakterze politycznym, ekonomicznym, kulturowym, jak i społecznym.

Niniejsze opracowanie stanowi zbiór interdyscyplinarnych studiów i analiz obejmujących tematykę szeroko rozumianego zdrowia - dziś i w przeszłości.

Refleksje na temat różnych wymiarów zdrowia ujęte zostały w cztery kategorie, którym zadedykowane zostały poszczególne części książki.

W części pierwszej „Zdrowie publiczne i opieka medyczna” autorzy tekstów poruszają zagadnienia związane z samą organizacją systemu opieki zdrowotnej oraz polityki w zakresie ochrony zdrowia w różnych perspektywach – unijnej (M. Gogół), krajowej (J. Skierska), regionalnej (M. Balak-Hryńkiewicz oraz P. Bromber) oraz charakteryzują system opieki zdrowotnej w ujęciu historycznym (H. Kurowska). W tej części książki autorzy przedstawiają podstawowe ramy teoretyczne, związane z funkcjonowaniem systemu opieki medycznej, co stanowi tło dla rozważań zawartych w kolejnych częściach.

W części drugiej zostały scharakteryzowane zjawiska związane z procesem starzenia się społeczeństwa. Przyspieszenie procesu starzenia się społeczeństwa to jedna z cech charakteryzujących zmiany demograficzne, jakie obserwuje się w Polsce w ostatnim dwudziestolecu. Autorzy opracowań przedstawili różne wymiary funkcjonowania osób starszych w kontekście zachowań prozdrowotnych (D. Szaban, B. Trzop), profilaktyki gerontologicznej (D. Nowak), zachorowań (Arleta Wojciechowska Łącka, Joanna Hoffmann - Aulich, Anna Pławiak - Mowna, Grażyna Milewska - Wilk, Monika Lato - Pawłowska, Jan Krzysztof Łącki) oraz zmiany postrzegania siebie i swojego ciała determinowane wiekiem (Joanna Nawrocka, Elżbieta Nawrocka, Joanna Wołosowicz).

W trzeciej części zostały zawarte teksty podejmujące tematykę zdrowia w perspektywie historycznej. Część rozpoczyna tekst T. Jaworskiego, który charakteryzuje społeczne uwarun-

kowania pierwszego przejścia demograficznego, osadzając je w ramach koncepcji biowładzy. Ważną część opracowania stanowią analizy historiograficzne dotyczące problematyki zgonów na terenach Polski i Słowacji (J. Golian, A. Rzepkowski, R. Wójtowicz). W tej części znalazł się także tekst M. Szymczak opisujący przemiany roli kobiety w aspekcie uwarunkowań wyznaczonych politycznie, kulturowo oraz poprzez rozwiązania w zakresie służby zdrowia.

Powiązanie tematyki stylu życia ze stanem zdrowia przedstawił w 1974 roku Marc Lalonde, ówczesny Minister Zdrowia Kanady prezentując koncepcję czynników warunkujących zdrowie w raporcie pn. „Nowa perspektywa dla zdrowia Kanadyjczyków” (A New Perspective on the Health of Canadians). W ostatniej części książki znalazły się artykuły ilustrujące właśnie wzajemne relacje pomiędzy tymi dwoma obszarami. K. Motyl i R. Wróbel prezentują różne wskaźniki określające stan zdrowia ludności oraz elementy determinujące stan zdrowia w zależności od stylu życia (w perspektywie porównawczej- krajowej i europejskiej). M. Zielińska i D. Szaban prezentują opinie dotyczące ocen stanu zdrowia różnych kategorii społecznych (studentów oraz mieszkańców województwa lubuskiego). W artykule autorstwa I. Chmiel, M. Górkiwicz oraz K. Zawady przedstawione zostały analizy związane z kwestią mierzenia otyłości młodzieży i jej uwarunkowań. W tej części scharakteryzowano także uwarunkowania społeczne zachorowalności społeczeństwa na choroby nowotworowe (Arleta Wojciechowska-Łącka, Joanna Hoffmann-Aulich, Anna Pławiak-Mowna, Grażyna Milewska-Wilk, Monika Lato-Pawłowska, Jan Krzysztof Łącki).